

A HARMADIK TÉLI CSATA

DECEMBERI BESZÁMOLÓNK óta teljes erővel megindult a harc a keleti arcvonalon. A szovjet haderők támadásából kifejlődött óriási arányú téli csata december közepén Nevelnél kezdődött. Azóta a küzdelem három nagy gyúpontja alakult ki és pedig az északi szárnyon Vitebszk-Nevel-Veliki Luki vidéke, a déli szárnyon a Dnyeper-könyök és a Kievtől nyugatra, valamint délre eső terület, a középen a Polesie mocsarat tápláló Pripjet folyó mente.

A legnagyobb erők a déli szárnyon harcolnak. Kievtől délre és nyugatra van a Vatutin-féle hadseregcsoport, amely talán három hadseregből áll, a Dnyeper-könyökben két szovjet hadsereg (Konjev és Tolbuchin) van. Északon egy erős hadsereg (Bagramjan), a középen szintén egy hadsereg (Rokoszovszki) támad.

Nevel környékének hadászati jelentősége van a keleti arcvonal északi fele szempontjából. A szovjet hadvezetés már régebben többször is tett kísérletet arra, hogy innen kiindulva, megingassa a német arcvonal északi szárnyát és kimozdítsa helyéből, amit elérhetne, ha sikerülne neki Riga irányában előretörve, ennek az északi szárnynak hátsó összeköttetéseit veszélyeztetni. Ez a törekvés a mai napig nem járt sikerrel. Az eredmény csak a német arcvonal behorpasztásában nyilvánult meg.

Nagyobb eredményt ért el a Kievtől nyugatra eső területből nyugat és dél felé megindított szovjet támadás. Ezt a hadműveletet Vatutin szovjet tábornoknak több hadseregből álló hadseregcsoportja december 24-én kezdte meg. A támadás lényegében nagyobb erővel való megismétlése a november első harmadában végrehajtott s hamarosan megakadt szovjet előtörésnek, amelynek csúcspontját Zsitomir és Korosztien elfoglalása jelentette. A most folyamatban levő támadó hadművelet tehát nem halad új csapásokon, de fontos hadászati irányokat követ. Déli irányban való térnyerése esetén kiszoríthatja a német arcvonal déli szárnyát a Dnyeper-könyökből. Nyugati irányban való kiterjesztése pedig ezt a déli szárnyat leszakíthatja az arcvonal többi részétől. Ez a hadászati fontossága bírta a szovjet hadvezetést arra, hogy a novemberi támadás megfeneklése és a szovjet támadó éknek Malin-Fasztov vonalába történt visszanyomása dacára megújítsa a támadást. Az egész világ érdeklődését méltán vonja magára a déli szárnyon most dúló küzdelem.

Hogy hasonlaltal éljünk, a jelen csata már részben túlhaladta az első világháború leghosszabb és legvéresebb mérkőzését: a Somme-csatának méreteit. Ott a német arcvonal szintén védekezett. Az eredmény az volt, hogy némi tévesztéssel megállította az angol-francia támadást. Akkor 1916 július 1-étől november 19-éig, tehát több mint 4½ hónapon át 95½ német hadosztály küzdött 104 angol és francia hadosztály ellen, nem is egészen 100 km-es arcvonalrészén; az együttes veszteség kerekén 1,200.000 fő volt és ebből csak 75.000 fő esett a foglyokra, a többi „véres“ veszteségnek számított.

A Somme-csatát a szembenálló felek merev állásokból kezdték meg, ami reányomta bélyegét az egész csatára. Nagy eredménynek vagy bal-esetnek tartották, ha az egyik vagy másik fél nyert vagy veszített pár kilométer széles területsávot — az állásrendszer bizonyos részét — és vele néhány összelőtt falut. Most azonban a mozgóháborúból kifejlődött csata erősen hullámszik előre és hátra.

A jelen csata időtartamát november elejétől számíthatjuk s egyelőre négy időszakra tagozhatjuk.

Az első időszak volt a november első harmadában Kievről megindult Zsitomir—Korosztien vonaláig hatolt szovjet támadás.

A második időszak volt a november 12-étől november közepéig tartó német ellentámadás, mely visszaszerezte a szovjet területnyereség felét.

A harmadik időszaknak tekinthető a német ellentámadás beszüntetése és a második szovjet támadás között volt viszonylagos nyugalom, ami karácsonyig tartott. A harc azonban nem szünetelt a Dnyeper-könyökben.

A negyedik időszak december 24-én kezdődött és még most — január közepén — is tart. Vatutin hadseregcsoportja dél és nyugat felé jelentős tért nyert. Déli irányban megközelítette a Bug felső folyását. Nyugati irányban a régi orosz várháromszög (Rowno—Dubno—Luck) keleti szöglete elé ért.

Miként már említettük, hadműveleti összefüggésüknél fogva ehhez a csatához tartoznak a Dnyeper-könyökben vívott kemény harcok is. Ezeknek gyújtópontjaiul Nikopol, Krivoj-Rog vidéke, Kirovograd környéke és a Cserkaszitól délre eső terület tekinthetők. A Dnyeper-könyök birtokáért vívott harcok még a múlt év őszén kezdődtek. Akkor sikerült a szovjet haderőknek Kiev és Zaporozsje között számos helyen kierószakolni az átkelést a Dnyeper déli partjára, de aztán támadásuk megakadt a nagyban Kirovograd magasságában levő vonal mentén. Ezért kísérli meg a szovjet hadvezetés most már másodszer a Kievtől nyugatra eső térből való támadással kimozdítani helyükből a Dnyeper-könyökben levő német seregeket. A könyökben folyó harcok célja szovjet részről most már az ott levő német erők helyhez való rögzítése.

Ami a szóban forgó déli szárnyon küzdő erők nagyságait és veszteségeiket illeti, nem állanak róluk olyan adatod rendelkezésre, mint a Somme-csatáról. A németek a Vatutin-hadseregcsoport erejét még múlt évben igen erős páncélos kötelékekre és 30—35 lövész hadosztályra becsülték. Ehhez jönnek még a Dnyeper-könyökben harcoló igen nagy erők. Szovjet részen a szóban forgó területen harcoló német erőket három hadseregbe összefoglalt 40—60 hadosztályra teszik. A német hadijelentések állandóan hangsúlyozzák a szovjet hadak igen nagy személyi és anyagi veszteségeit. Bizonyára több százezres veszteségi számokat lehet feltételezni.

Ismeretes a hadtörténelemből, hogy a hadászati eredmény nem függ sem a bevetett erők nagyságától, sem véráldozatuktól. Hogy a hasonlatnál maradjunk, a Somme-csata nem járt semminemű hadászati eredménnyel. Annak a körülménynek, hogy a német arcvonal a Somme-tól mindkétoldalt kissé behorpadt, nem volt semmi jelentősége sem. A csata hatása elsősorban abban nyilvánult meg, hogy igen nagy mértékben elhasználta a küzdő felek harci és erkölcsi erejét. Ezzel hozzájárult a háború megrövidítéséhez. Hogy mennyi idővel, az nyílt kérdés. Csak annyi ismeretes, hogy a Somme-csatában résztvevő hadosztályoknál az erőelhasználódás kisebb-nagyobb mértékben a világháború végéig érezhető volt.

A Kievtől nyugatra eső térben vívott csata még nem ért véget. Eddigi lefolyása után az is lehetséges, hogy hasonló hadászati eredménytelenséggel fog végződni, mint a Somme-csata. De elképzelhető más eredmény is mindkét oldalon. Felesleges volna találgatásokba bocsátkozni. Egyelőre csak annyit mondhatunk, hogy erőfelhasználó hatása bizonyára a háború végét is közelebb hozza. Utalhatunk még arra a német hivatalos megállapításra, hogy a Vatutin hadseregcsoportnak és a tőle keletre, Cserkaszi felől támadó Konjev-hadseregcsoportnak legközelebbi hadműveleti célja a Manstein tábornagy vezetése alatt álló haderők bekerítése, vagy legalább is arra való kényszerítése, hogy visszamenjenek a Bug mögé. Német részen egyáltalában tárgyilagosan ítélik meg és hozzák nyilvánosságra a kölcsönös

erőviszonyokból adódó lehetőségeket. A számbeli túlerő a szovjet oldalán van. Ebből természetszerűleg adódik, hogy a gyengébb nem rohanhatja le az erősebbet, hanem eredményt ér el már akkor is, ha megakadályozza az ellenséges szándék megvalósulását.

Papírforma szerint ez két úton történhetnék meg.

Az egyik volna: ellentámadással való visszavetése a Bug felső folyásához előretört szovjet haderőknek, amelyek nyilvánvaló törekvése a Manstein-hadseregcsoport balszárnyának bekerítése. Az ilyen ellentámadás sikere kényes helyzetbe hozná a volt orosz várháromszög felé nyomuló szovjet haderőket is. Természetesen a védőnek az ellentámadáshoz annyi tartalékkal kellene rendelkezni, amennyi a sikert emberi számítás szerint biztosítja.

Az ellenség szándéka azonban tartalék nélkül is keresztezhető. Ez volna a második rendszabály: kitérés a további szovjet támadás elől, ami úgy volna elképzelhető, hogy a Dnyeper-könyökben levő német erők visszamennek vagy a Bug, vagy más alkalmas vonal mögé és ezt a hadmozdulatot fedeznék a Bug felső folyásáról most — január közepén — Winnica és Urnán felől ellentámadásban levő erők,

A német déli szárny hátravétele a Dnyeper-könyökből több mint 300 kilométerrel rövidítené meg az arcvonalat és azt a nagy előnyt nyújtana, hogy az ekként felszabaduló erőkből egy egész hadsereget kitevő új tartalék völl» alakítható. Ezenfelül az ellenségből való eltávolodással néhány napi nyugalom szerezhetnék a már oly régóta harcban álló csapatoknak.

Hogy a most mondottakat hadtörténelmi példával is szemléltessük: 1917 elején Hindenburg a német nyugati arcvonalnak egy 150 kilométeres darabját 50 kilométerre hátravette, hogy kitérjen a fenyegető francia-angol támadás elől. Ezzel néhány hadtestet takarított meg s ellenfelét terveinek megváltoztatására bírta. A német arcvonalrész ez új állásban teljes sikerrel védte ki a francia támadást.

Visszatérve a jelen esetre, a védőnek arcvonalrövidítése természetesen javára válik a támadónak is, mert ő is erőket takarít meg. A lényeg tulajdonképpen az, hogy az ekként nyert tartalékot hogyan használja fel egyik is, másik is.

Pillanatnyilag — miként említettük — a német erők nagyobb arányú ellentámadása van folyamatban Winnica—Urnán vonalától északra. Csak ezután lesz felismerhető, hogy ennek mi a hadászati célja: a Dnyeper-könyök megtartása vagy pedig zavartalan kiürítésének biztosítása?

A szovjet téli támadó hadművelet harmadik része: az előtörés a Pripjet folyó mentén, nagyban Mozyron át lényegében kiegészíti a Vatutin-féle hadseregcsoport jobbszárnya által a volt orosz várháromszög felé Végzett támadást. Ezzel együtt az egyenesen kelet felé mozgó szovjet arcvonalrész több mint 200 kilométer szélességre terjed ki. A türelmes térképen szemlélve, az előremozgás eddigi eredménye a német nagy arcvonal közepének mély behorpadásában mutatkozik meg. Hatását a német hadijelentés január közepén így esetelte: „A Novográd Volinszktól nyugatra fekvő térségben és Samy-tól nyugatra tovább tart az ellenség erős nyomása. A Reccsától nyugatra fekvő harctérségben elhárítottuk a szovjet ismételt támadásait és ellentámadással visszavetettünk előre nyomult ellenséges harccsoportokat.“

Német ellenrendszabályok bizonyára itt is folyamatban vannak. Hatásaikról azonban eddig még nem szerezhettünk tudomást.

Január második hétében a német légi térben nagy légcicata zajlott le amerikai bombázógépek és német vadászgépek között, amely csatában az utóbbiak új fegyvert: rakétalövegeket használtak és a német hadijelentés szerint 136 bombázógépet lőttek le, vagyis a bevetett amerikai gépeknek kereken 20%-át. Az amerikaiak ugyan azt állítják, hogy a támadásban 700 bombázógépük vett részt. A most elszenvedett veszteséget tehát igen magasnak és ezenfelül huzamosabb időre, kibírhatalannak is kell tekintenünk. Az eredmény egyben azt bizonyítja, hogy a németek hatásos ellenfegyverrel rendelkeznek.

Egyébként várható volt, hogy német részen az angolszász légi főlény kiegyensúlyozására előbb-utóbb az eddigieknél sokkal hatásosabb harci eszközt fognak alkalmazni. A világ közvéleménye ugyan a német városok bombázását megtorló harci eszközt várt. Így aztán az a felfogás alakult ki, hogy valami olyan fegyvert fognak a németek alkalmazni, amely legalább ugyanolyan módon sújtja az angol városokat, mint ahogyan szenvedtek a német városok az angolszász légi támadásoktól.

A most alkalmazásba került német fegyver a légvédelmet tökéletesítette és így valóban használ a városoknak.

A hatásról végleges ítéletet csak ismételt kipróbálás után mondhatunk, vagyis mikor a német vadászgépek a szerzett tapasztalatokat műszakilag és harcászatiig már kiértékelték és az angolszászok is megtették a tőlük telhetőt a hatás csökkentésére. Egyelőre csak az a biztos, hogy az angolszászoknak az eddigieknél sokkal súlyosabb veszteségekre kell elkészülni, ha légi támadásaikat az eddigi méretekben akarják folytatni.

JULIER FERENC